

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Nemzetközi és Politikatudományi Intézet
Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport
Pázmány East Asia Club, Hungary (PEACH)**

PEACH MŰHELYTANULMÁNYOK 15.

Sárközi Ildikó Gyöngyvér

*Templom templomnak árnyéka II.
A Sibe Ősök Templomának (re)konstruálása*

Budapest

2017

ÖSSZEFOGLALÓ

Templom templomnak árnyéka II.

A Sibe Ősök Templomának (re)konstruálása

Az 1950-es években kibontakozó sibe etnikus nacionalista törekvések a Nagy Proletár Kulturális Forradalom miatt megtorpanni látszottak. Éppen úgy, mint a Kínai Kommunista Párt azon nemzetépítési törekvései, amelyek egy új, egységesített soknemzetiségű állam felépítését tűzték ki célul. Ám az 1980-as években, a kulturális rehabilitáció jegyében új korszak vette kezdetét. Az akkortól egymást váltó politikai-hatalmi vezetők igyekeztek az 1950-ben megkezdett úton továbbhaladni, és propagandájukban minden erejükkel egy olyan nemzeti egység megteremtését hirdették, amelyen belül Kína nemzeti kisebbségei – etnikus hovatartozásuktól függetlenül – valamennyien a kínai nemzet nagy családjának tagjai. Ugyanakkor a politikai vezetőség felismerte, hogy törekvéseik – paradox módon – a nemzetiségi öntudat megerősödését vonták maguk után, ezért az ideológiai fogalomhasználatban ettől kezdve a patriotizmushivatott a nemzeti összetartozás kifejezésére. A sibe tudáselitnek is ehhez az új, politikai-hatalmi elit által szabta feltételhez kellett igazodnia, hogy a Nagy Proletár Kulturális Forradalom után új erőre kapott törekvéseit a Kínai Kommunista Párt legitimálja. Tanulmányom második részében a sibék nemzeti ünnepének történetén keresztül tárom fel azt, hogy milyen szerepet játszott a „nagy nyugatra telepítés” mártíriumként való értelmezésének gondolata a sibék hazaszeretetének bizonyításában – hiszen ez volt a feltétele annak, hogy a Sibe Ősök Temploma fizikai valóságában is felépülhessen.

ABSTRACT

The Temple that is a Shadow to a Temple I. (Re)construction of the Sibe Ancestral Temple

The Sibe ethnic nationalist aspirations that began to unfold in the 1950s seemed to come to a halt in the period of the Great Proletarian Cultural Revolution. So did the nation-building efforts of the Chinese Communist Party that aimed to establish a new, unified multinational state. However, a new era and cultural rehabilitation commenced in the 1980s. Despite changes in leadership, those in political power wished to proceed further on the road that had been taken in the 1950s, and they did their utmost in propaganda to reinforce that they were bent on creating national unity that would include all the Chinese national minorities, irrespective of their ethnic belongings, in the big family of the Chinese nation. At the same time, the political leadership realised that their efforts, paradoxically, strengthened the consciousness of nationalities, and therefore patriotism was adopted in their political vocabulary, and patriotism was to

represent national belonging. The Sibe knowledge elite had to adapt to the conditions set by this new political elite in power in order to have legitimisation from the Chinese Communist Party for the Sibe aspirations, which were gaining new impetus after the end of the Great Proletarian Cultural Revolution. In the second part of my article I shall overview the story of the "national" holiday of the Sibe in order to reveal what role the Great Western Resettlement, understood as martyrdom, played in demonstrating the patriotism of the Sibe. This was the precondition for building the Sibe Ancestral Temple in its physical reality.

SÁRKÖZI ILDIKÓ GYÖNGYVÉR

TEPLOM TEPLOMNAK ÁRNYÉKA II. A SIBE ŐSÖK TEPLOMÁNAK (RE)KONSTRUÁLÁSA¹

I. BEVEZETÉS

„A múlt az, ami megteremti a nemzetet, a múlt az, ami igazol egy nemzetet más nemzetekkel szemben, s a múltat a történészek teremtik” – írja Eric J. Hobsbawm a nacionalizmus, mint *nemzeti elv* és az *etnikai elv* összefüggéseiről írt tanulmányában.² E két fogalom bonyolult kapcsolata azonban nem pusztán az állam és/vagy nemzet illetve etnikum viszonyában vizsgálható. Ugyanaz a viszonyrendszer más és más formát ölthet az eltérő történelmi korszakok, az eltérő kulturális háttér és a nyelvi határok függvényében is.³

Mindez nem hagyható figyelmen kívül a sibe tudáselit etnikus nacionalista törekvéseivel kapcsolatban sem: Mao Zedong halálát követően, a sibe tudáselit törekvéseit, új ideológiai fogalomrendszer szabta keretekhez kellett igazítani. A Kínai Kommunista Párt ugyanis az addig a kínai nemzeti egység megteremtésére használt hívószó, a „nacionalizmus” helyére olyan terminust vezetett be, amely – elvileg – meggátolta a nemzetiségek és az állam, illetve a nemzetiségek egymás közötti potenciális ellentéteinek kiélesedését. Ez a hívószó a *patriotizmus* lett, ami Kínában egyet jelentett a Kínai Kommunista Párt szeretetével.⁴

E hívószónak szellemében kezdődött meg a történelem újraírása, ami a nemzeti hősök megformálására sarkallta Kína etnikumait is. A sibe tudáselit hamar felismerte és ehhez az új követelményrendszerhez igazította etnikus nacionalista törekvéseit. Ennek legfőbb eszközévé a sibék hazaszerető múltjának hangsúlyozása vált, amelyek

---

¹ A tanulmány a szerző doktori értekezésén (SÁRKÖZI 2016) alapul. A szerző kulturális antropológiai terepmunkáit a Campus Hungary Program támogatta; a pályázati azonosító száma: B2 / 1F / 5957.

² HOBBSAWM 1997: 19.

³ LI 2010: 68.

⁴ VÁMOS 2009: 62–63.

hangsúlyozásával egyidejűleg a sibék az állammal szemben táplált követeléseikben egyre bátrabbak lettek.

Törekvéseik érvényre juttatásában kulcsfontosságú jelentőséggel bírt a Kínai Kommunista Párt 11. kongresszusának 3. plenáris ülése, amelyre 1978. december 18-22. között került sor Pekingben. Ez a plenáris ülés a politikai élet fordulópontja volt: a Kína Kommunista Párt vezetői ezen az ülésen fogadták el Deng Xiaoping realista politikai irányvonalát, a figyelem középpontjába a gazdasági építőmunkát helyezve. A kommunarendszert felszámolták, a Nagy Proletár Kulturális Forradalmat pedig hivatalos dokumentumokban ítélték el.⁵ A „refom és nyitás” politikája sok szempontból egy új korszak kezdetét jelezte.

Evvel összefüggésben Shenyangban, másfél évvel e plenáris ülés után, 1980 márciusában, összehívták a falusi sibe káderek tanácskozását. Az összejövetelen összesen 32 sibe káder jelent meg. Ennek eredményeként született meg az a beadvány, amely öt pontba összefoglalva adta elő a résztvevőknek a kormányzattal szemben támasztott igényeit és javaslatait:

- (1) *kérték*, hogy a kormányzat segítse elő az elmaradt vidékek fejlesztését és az ott nehéz körülmények között élő emberek életszínvonalának javítását;
- (2) *indítványozták*, hogy a kormány állítson fel egy sibe „missziót”, ami a xinjiangi Chabucha'er Sibe Autonóm Járásba látogatna. Az *expressis verbis* megfogalmazott célok szerint e misszió célja a rokoni szálak felkutatása, az anyaország határát védő szolgálat tanulmányozása, továbbá a sibe hagyományok felvirágoztatása lett volna;
- (3) *kérvényezték*, hogy Xinglongtai és Huangjia kommunákat nyilvánítsák *sibe falunak*, azaz autonóm körzetnek.⁶ E kérvény alapjául az szolgált, hogy az ott élő sibék lélekszáma meghaladta a lakosság 20%-át, ami a Kínai Kommunista Párt nemzetiségi autonóm törvénye alapján lehetőséget ad az adott közigazgatási egység autonóm körzetté nyilvánítására;
- (4) a parasztok és a falusi káderek sibe történelemben való szegényes jártasságára való tekintettel *reményüket fejezték ki*, hogy a kormányzat lehetővé teszi egy, a sibe nemzetiségről szóló könyv megírását és elterjesztését a káderek között;

---

⁵ POLONYI 1994: 244–245.

⁶ Előbbi 1983-ban, utóbbi 1984-ben nyerte el a kért címet.

(5) végezetül *együttműködést vártak* a kormánytól az oktatás fejlesztésével kapcsolatban.⁷

Ezt az 1980. márciusi tanácskozást aztán számos további követte: 1980 és 2008 között harmincnál is több hasonló szimpóziumot hívtak össze, amelyeknek témája leginkább a sibe nyelv és kultúra, valamint az oktatás fejlesztése volt.⁸ E tanácskozások szervezői pedig azok az 1980-as években gombamód szaporodó tudományos illetve tudománynpszerűsítő társaságok voltak, amelyek keleten és nyugaton egyaránt a sibe etnikus törekvések legfőbb felkarolói és megfogalmazói lettek. Ezeket számba véve azt látjuk, hogy például 1980-1990 között, egyetlen évtized alatt tizenegy ilyen, nagyobb jelentőséggel bíró intézmény alakult meg. Ezek a következők:

- (1) a Xinjiang Ujgur Autonóm Területi Sibe Nyelvi Társaság 1980-ban;
- (2) az Ürümcsi Sibe Nyelvi Társaság 1980-ban;
- (3) az Ili Sibe Történelmi, Nyelvi és Irodalmi Művészeti Társaság 1986-ban;
- (4) a Liaoning Tartományi Sibe Történelmi Társaság 1987-ben;
- (5) a Liaoning Tartományi Sibe Történelmi Társaság Daliani Szervezete 1988-ban;
- (6) a Shenyang Városi Sibe Baráti Társaság 1988-ban;
- (7) a Qiqiha'er Városi Sibe Baráti Társaság 1988-ban;
- (8) a Changchun Városi Sibe Baráti Társaság 1988-ban;
- (9) a Ha'erbin Városi Sibe Baráti Társaság 1988-ban;
- (10) a Jinzhou Városi Sibe Baráti Társaság 1989-ben
- (11) és a Liaoyang Városi Sibe Baráti Társaság 1989 augusztusában.⁹

A fenti listából egyértelmű, hogy a Nagy Proletár Kulturális Forradalmat követően egyetlen évtized elegendő volt ahhoz, hogy a sibe etnikus nacionalizmus hulláma valamennyi jelentősebb, sibék lakta közösségen végigsöpörjön. Ez a hullám voltaképpen az 1950-es évek második felében kialakult kapcsolatrendszerre épülve, annak nyomán indult meg. És bár ennek égisze alatt számos, a sibe nyelvet és kultúráját érintő kérdés az érintett közösségek látószögébe került, egyetlen olyan problémakör volt, amelyet

---

⁷ NA – HAN 2010: 24.

⁸ NA – HAN 2010: 489.

⁹ NA – HAN 2010: 612–613.

valamennyi közösség kiemelkedő jelentőségűnek tekintett. Ez pedig nem volt más, mint a sibe történelem minden eddigénél pontosabb képének a megrajzolása, illetve az új kor új szelleméhez, a patriotizmushoz való igazítása.

II. A TEMPLOM TÁBLÁJA, AVAGY A FÁBA METSZETT MÚLT JÖVŐT FORMÁLÓ EREJE

A központi kormányzat a sibe történettudományi kutatások megvalósítására két olyan, a xinjiangi Chabucha'er Sibe Autonóm Járásban született és nevelkedett fiatal embert is kiválasztott, akik attól kezdve minden erejüket a mandzsu-sibe történettudományi kutatások megalapozásának és kibontakoztatásának szentelték: Wu Yuanfenget, aki időközben Kína Egyes Számú Történeti Levéltárának vezetője lett, és Zhao Zhiqiangot, aki ma a Pekingi Társadalomtudományi Akadémia Mandzsu Tanulmányok Intézetének osztályvezetőjeként dolgozik.

Mint az 2008-as közös írásuk előszavából kiderül, Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang 1972-óta diáktársakként tanultak a Xinjiang Chabucha'er Sibe Autonóm Járás Egyes Számú Középiskolájában. Három évvel később, 1975-ben együtt jelentkeztek Pekingbe, a mandzsu nyelvű levéltári anyagok feldolgozásával foglalkozó kádereket (tovább)képző osztályba, ahol három éven keresztül folytattak mandzsu nyelvű tanulmányokat huszonegy másik, Pekingből, Xinjiangból és Heilongjiangból érkezett diákkal egyetemben. Tanulmányaik befejeztével ért véget a Nagy Proletár Kulturális Forradalom is, ami megérlelte Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang elhatározását: a lehetőségek feltárulásának köszönhetően elmélyítik tudományos kutatásaikat.

Így 1978-tól kezdve, kihasználva minden rendelkezésükre álló időt, megkezdték a levéltári anyagok szisztematikus áttekintését, keresve a sibe történelemre vonatkozó adatokat. A feladatuk korántsem bizonyult egyszerűnek, hiszen csak az egykori Palota Múzeum Ming-Qing Levéltárának Osztályán, a mai Kína Egyes Számú Történeti Levéltárában ¹⁰ a Ming- és Qing-dinasztiára vonatkozó anyagok száma meghaladja a tízmilliót.¹¹ De emellett felkerestek számos más levéltárat is – úgymint Liaoning, Jilin,

---

¹⁰ A levéltár neve 1925 óta többször is módosult; jelenlegi nevét 1980-ban nyerte el.

¹¹ Ebből mindössze háromezre tehető a Ming-dinasztia történelmének feltárását segítő iratok száma, az összes többi forrás a Qing-dinasztia történelmének (re)konstruálását segíti. Az anyagok jelentős része, mintegy 80%-a kínai nyelven íródott; a mandzsu nyelvű anyagok száma megközelíti a 20%-ot, de fellelhetők még mongol, tibeti stb. nyelven megőrződött iratok is (NA Y. 2005: 31).

Heilongjiang és a Belső-Mongol Autonóm Tartományok tartományi levéltárait –, hogy minél több forrásanyagot kutassanak fel a sibe történelem (re)konstruálásához. Az iratok áttekintése során 1300-nál is több olyan dokumentumot találtak, amelyet a sibe történelemmel kapcsolatba hozhatónak véltek. Az iratok rendszerezését és fordítását célul kitűző munkálatok megkezdésekor közülük végül 586 mandzsu nyelvű iratot választottak ki, amelyet az általuk szerkesztett két kötetes *Válogatás a Qing-kori sibék történeti levéltári anyagaiból* című könyvben adtak ki – eredetileg mandzsu nyelven – 1987 márciusában, a Xinjangi Népi Kiadó gondozásában.¹²

A fenti kötet kiadását követően, egy második menetben, újabb 742 iratot – amelyből 647 mandzsu és 95 kínai nyelven íródott – választottak ki publikálásra. Ezeket szintén két kötetbe rendezve jelentették meg – kínai nyelven – 1989 júliusában, a Liaoningi Nemzetiségi Kiadó gondozásában. A kínai nyelvű kötet *A sibék történeti levéltári anyagai* (címet kapta, és a benne közölt adatok a sibe történelem 1593 és 1910 között zajló eseményének rekonstruálásához nyújtanak támpontot).¹³

Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang azóta számtalan könyvet és tanulmányt jelentetett meg. Az etnikus nacionalista törekvések érvényre juttatása szempontjából azonban egyetlen munkájuk sem bír olyan horderővel, mint az 1979-es, Taiping templom romjainál tett felfedezésük, ami akarva-akaratlanul is részévé tette őket annak a folyamatnak, amely a sibe etnikus nacionalizmus kiteljesedéséhez vezetett. A továbbiakban ennek a részleteit fogom bemutatni.

II.1. A FATÁBLA FELFEDEZÉSE ÉS KÍNAI NYELVŰ FELIRATÁNAK FORDÍTÁSA

Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang 1979-es felfedezéséig mindössze *egyetlen* írott forrás volt, amelyben a Taiping templomot Sibe Ősök Templomaként nevezték meg. Ennek a forrásnak eredeti, 1917-ben kiadott példányára, ami a *Shenyang járás krónikája* címet viseli, a Kínai Állami Könyvtár Régi Nyomtatványok Tárában leltem rá.¹⁴

A nyomtatványon belül, a shenyangi vallások ismertetésének szentelt 13. kötet *Láma* című fejezetében¹⁵ külön alfejezet veszi számba a shenyangi tibeti/mongol

---

¹² NA Y. 2005: 33.

¹³ NA Y. 2005: 33.

¹⁴ Munkámban ennek 2010-es újrakiadására hivatkozom.

¹⁵ SHENYANGSHI RENMIN ZHENGFU DIFANG ZHI BANGONGSHI (szerk.) 2010: 501.

buddhista templomokat. Összesen 15 ilyen buddhista templomot ismertetnek itt: melyikük mikor és hol épült, milyen rendeltetéssel, mennyi az ott szolgáló lámák száma és más hasonló megjegyzésekkel. Az 1917-es állapotokat tükröző felsorolásban a Taiping templom a nyolcadik a sorban. A neve alatt mindössze egyetlen sor áll:

A Wai Rang Kapun kívül [helyezkedik el], Kangxi uralkodásának 36. évében épült fel,¹⁶ ez a Sibe Ősök Temploma, az ott szolgáló *da* lámák¹⁷ száma egy¹⁸

Az adott fejezeten belül még három másik templom van „ősök templomaként” megnevezve:

- (1) a Xingqing templom mint a Mandzsu Ősök Temploma;
- (2) a Jishan templom mint a Mongol Ősök Temploma és
- (3) a Shanyuan templom, mint a Hanjun Ősök Temploma.¹⁹

Más, 1917 óta feltárt és hivatkozott források azonban ellentmondani látszanak mindennek. Ilyen például az az irat is, amely a Xingqing templomot a Mandzsu Ősök Templomával, a Taiping templomot a Mongol Ősök Templomával, a Shanyuan templomot pedig a Hanjun Ősök Templomával azonosítja – de a Sibe Ősök Templomáról említést sem tesz.²⁰ Mindez azért is érdekes, mert az utóbbi forrás szerint „ősök temploma” csak annak a három etnikumnak volt, amelyek *önálló* zászlós egységet alkottak a nyolczászlós rendszeren belül.

1979-ben, a Nagy Proletár Kulturális Forradalom után, Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang ennek a kérdésnek a tisztázása végett indult Shenyangba, de a templom akkor már valójában nem állt. A templom helyén Shenyang város varrógép-alkatrészgyártó telephelye üzemelt, és a templom épületét az üzem fokozatos bővítése során szinte teljesen lebontották. Csak a középső csarnok falai voltak még kivehetőek, azok is erőteljesen megrongálódott állapotban.²¹

¹⁶ Az itt feljegyzett, a Taiping templom alapítására vonatkozó dátum nem egyezik meg a templom mandzsu nyelvű sztéléjén megadott időponttal. Az 1917-es nyomtatvány szerint ugyanis a Taiping templomot nem 1707-ben, hanem 1697-ben alapították.

¹⁷ A mandzsu császárok által adományozott tisztség, amelynek viselői a templomok belügyeinek kézben tartására hivatottak (MOSES 1977: 139).

¹⁸ SHENYANGSHI RENMIN ZHENGFU DIFANG ZHI BANGONGSHI (szerk.) 2010: 501.

¹⁹ SHENYANGSHI RENMIN ZHENGFU DIFANG ZHI BANGONGSHI (szerk.) 2010: 501.

²⁰ LI – LI 2005: 42.

²¹ ZHAO – WU 2008: 175.

Tanulmányukban Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang megemlékeznek egy Wang családnevű munkásemberről, aki a telephely bejárása során lépett oda hozzájuk, és mesélte el nekik, hogy munkagépe alatt egy vájat keletkezett a földben. Onnan egy nagy fatábla került elő, a fatáblán pedig írásjegyek vannak, de ő nem tudja, hogy a tábla bír-e bármiféle jelentőséggel. Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang – a tanulmány szövege szerint – követte hát a mesterembert a műhelybe, ahol a „munkáselvtársak” segítségével eltoltak egy nagy vaslemezt, amely a fatáblát rejtette. A fatáblát végül kiemelték és lesöpörték róla a földet, amely által olvashatóvá vált a vízszintesen, jobbról balra vésett kínai írásjegyek sora. A táblán a „Sibe Ősök Temploma (Xibo Jia Miao 錫伯家廟)” felirat szerepelt, csak az első „xi 錫” írásjegyből hiányzott a „jin 金” gyökjel mögött álló „yi 易” karakter. Wang mester erre elmondta nekik, hogy a tábláról még korábban levágtak egy darabot, azon csak egyetlen írásjegy, a „yi” karakter szerepelt.²²

Wu Yuanfeng és Zhao Zhijiang leírása számos kérdést felvet: a munkásemberek pontosan mikor találták meg a fatáblát? Mennyi idő telt el a fatábla első fellelése és a történészpáros látogatása között? Amennyiben a munkásemberek sejtették, hogy a fatábla jelentőséggel bír – másképp miért hívták volna fel rá a figyelmet –, miért nem jelentették azt korábban, és legfőképpen miért vágtak le belőle egy darabot? Ezek a kérdések azonban megválaszolatlanul maradnak. Helyette annál pontosabb leírás olvasható magáról a fatábláról és annak feliratáról.

A fatábla, amit Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang azon a napon „meglelt”, 250 cm hosszú (nem számítva bele a levágott részt), 98 cm széles és 5 cm vastagságú. Rajta, középpont, nagy és testes írásjegyekkel szerepel a Sibe Ősök Temploma felirat – más, a korabeli táblákhoz hasonló stílusban vésvé. A tábla bal oldalán, jóval kisebb írásjegyekkel a *huimo* felirat áll, ami vélhetően azonos a templomok igazgatását ellátó testületre használt *huishou* kifejezéssel; a *huimo*, vagyis *testületi alárendeltek/alattvalók* szófordulat a testületi tagok alázatosságát hivatott kifejezni.²³ Az adott kifejezés alatt, jobbról balra haladva, 2x3-as csoportba rendezve olvasható hat ember neve, rangjuk megjelölésével:

(1) A keretes sárga zászlón belül szolgáló *niru jangginja*,²⁴ Sepukeng'e

²² ZHAO – WU 2008: 175.

²³ LI – LI 2005: 71.

²⁴ 1660 után, a *niru i janggin* hivatali poszt megnevezésére a kínai *xieling* kifejezést használták.

- (2) A sima fehér zászló *niru jangginja*, Changqing
- (3) A sima kék zászló *niru jangginja*, Lianshou
- (4) Jinzhou *niru jangginja*, Xilang'a
- (5) A Védelmi Minisztérium tanácsadója, Xilantai
- (6) Az Igazságügyi Minisztérium tudósa,²⁵ Songnian

A hat név alatt, a *huimo* felirattal egy sorban, azt kiegészítve egyetlen sor áll:

és mások tisztelettel állították

A tábla bal oldali szélére a tábla felállításának időpontja került, amelyen belül éppen az évszám az, ami olvashatatlan:

XX év, a holdnaptár szerinti ötödik hónap első napjának szerencsés napja

Önmagában az ilyen jellegű táblák felállítása nem volt szokatlan Kínában. Csak Shenyang vidékéről számos, hasonló fatábla került elő. Ezek azonban nem nyújtanak elegendő támpontot ahhoz, hogy a Sibe Ősök Templomának létét bizonyító fatábla elkészítésének éve megválaszolható legyen. 2012-ben, amikor Pekingben, a Wu Yuanfenggel készített interjúm során megkérdeztem, hogy nem maradtak-e fenn olyan történeti dokumentumok, amelyek a táblán megnevezett tisztviselők nevének feltüntetésével segíthetnének beazonosítani a fatábla felajánlásának évét, ő azt mondta: ha létezik is ilyen irat, az még nem került a keze ügyébe. (Hozzátette, hogy bár ő maga az irattárban dolgozik, saját nemzetségének északkeleti ágát sem találja, idestova 30 éve.) Egyedül *A shenyangi sibék krónikája* című, már többször említett könyvben találtam némi támpontot avval kapcsolatban, hogy mikor készülhetett a tábla. Egy, az adott könyvben található – talán éppen egy családfe bevezetésén alapuló – utalás szerint ugyanis a táblán megnevezett Sepukeng'e nevű hivatalnok a 19. században élt.²⁶ Az itt közölt adatok forrása azonban sajnos nem került feltüntetésre, így ezek alapján az is csak feltételezhető, hogy a templom tábláját valamikor a 19. sz. második felében készíthették. És ha ez még igaz is lenne, az is csak azt jelentené, hogy akkor készítették egy táblát „Sibe Ősök

²⁵ A kifejezést jelölő *bitieshi* kínai szó a mandzsu *baksi* szó megfelelője.

²⁶ SHENYANG SHI MINWEI MINZU ZHI BIANZUAN BANGONGSHI (szerk.) 1988: 320.

Temploma” felirattal – azt azonban továbbra sem lehetne tudni, hogy mikortól él maga a „Sibe Ősök Temploma” elnevezés.

Akárhogyan is legyen, a sibe tudáselit számára a Taiping templom romjainál talált fatábla felirata elegendő bizonyítékul szolgált annak elfogadásához és elfogadtatásához, hogy a Taiping templom *valóban* a Sibe Ősök Temploma. Annak ellenére is, hogy a Taiping templom mandzsu nyelvű sztéléjére nem rótták fel a Sibe Ősök Temploma, a Sibe Ősök Templomának kínai nyelvű táblájára pedig a Taiping templom nevet.

II.2. A SIBE ŐSÖK TEMPLOMÁNAK MEGKONSTRUÁLÁSA

Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang 1979-es kutatásai – a fatábla felfedezése mellett – igen nagy jelentőséggel bírtak a tekintetben is, hogy hozzájárultak a templom akkorra már feledésbe merült képének (re)konstruálásához is. A Taiping templom felkeresésekor ugyanis az üzem dolgozói – a Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang által előadottak szerint – a két kutató rendelkezésére bocsátották a templom alaprajzát, akik így, az egykor a templomban szolgált mongol láma, Bai Guangwu segítségével minden addiginál részletesebb képet alkothattak a templomról.²⁷

Bai Guangwu elmondása alapján a Taiping templom egykori felépítésének jól átlátható képe bontakozott ki Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang előtt. E szerint, délről észak felé haladva, a templom területének középső vonalán volt található egykoron az elülső, a középső és a hátsó csarnok. Az elülső és a középső csarnok között, keleten és nyugaton egy-egy szárnyépület állt, mindkettőben három-három szobával. A hátsó csarnok nyugati oldalán a Guandi templom,²⁸ keleti oldalán pedig a Wenchang²⁹ és a Longshu³⁰ csarnokok húzódtak meg. A Longshu csarnoktól keletre egy három helyiségből álló épületet emeltek, ez volt a templomban szolgáló lámák lakhelye. Tanítványaik a keleti fal mentén felépített, tíz helyiségből álló épületben laktak. Attól déli irányban, a

---

²⁷ A Bai Guangwu elmondása alapján készített (re)konstrukció ismertetésekor bizonyos, a buddhista kultúrkörhöz tartozó szavakat és kifejezéseket, továbbá a buddhák és bódhiszattvák neveit azok szanskrit nyelvű átírási formája szerint közlöm.

²⁸ A csarnok Guan Yunek, a divinizált történelmi hősnek – akit gyakran csak Guandiként, vagyis Guan császárként emlegetnek – emelt templom volt. Ő egyben az utolsó császári dinasztia patrónusa is (LESSING 1942: 95).

²⁹ A kínai népi vallásosságból ismert istenség.

³⁰ Longshu alakja azonosítható Nāgārjunával, a 2-3. századi ind filozófussal, a buddhista Madhyamaka iskola megalapítójával.

templomkert déli falánál nyílt egykor a főkapu; a mellékhelyiség szemközt, az északi fal mentén, a templomkert leghátsó részén kapott helyet. A tervrajz feltüntetett továbbá a hátsó csarnok előtt felállított két sztélét is, továbbá egy, a Shisheng templom kertjébe vezető kiskaput, ami a tíz helyiségből álló épülettől északra, a templomkert keleti falában nyílt.³¹

Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang – a láma, Bai Guanwu emlékeire hagyatkozva – további feljegyzéseket is készített a templomról. Ezek alapján tudni vélték, hogy az elülső csarnokot az Égi Király Csarnokának is nevezték, amelyen belül, a kétoldali falrészhez rendezve őrizték a Négy Nagy Égi Király szobrát. Ebből a csarnokból ugyancsak nyílt egy kapu a külső világra, de azt csak nagyobb szertartások alkalmával nyitották meg.³² Bai Guangwu elmondása szerint itt, e fölött a kapu fölött állt egykor a Sibe Ősök Templomát hirdető fatábla.³³

A középső csarnok az elülső csarnoktól mintegy 25 méterre volt található, a délre nyíló kapuja előtti teraszra a csarnok keleti, nyugati és déli oldaláról háromszintes lépcsősor vezetett fel. A templomon belül állt Śākyamuni buddha 80 cm magas bronzszobra, két oldalán a nyolc nagy bódhiszattva³⁴ ugyancsak bronzból készült szobrával. A csarnok két fala mentén szútrákat őriztek.³⁵

A hátsó csarnok, amelyet a Nagy Hős Kincse Csarnokának³⁶ is neveztek, 22 méterre helyezkedett el a középső templomtól északra. A láma szerint ez volt a főtemplom, ahová – éppen úgy, mint a középső csarnokhoz – a keleti, nyugati és déli irányból lépcsősorok vezettek fel. A kapu déli oldalról nyílt. Itt, a templom előtt állt a Taiping templom két, kínai és mandzsu nyelvű sztéléje, amelyek tartalma – Bai Gaungwu láma elmondása szerint – azonos volt. A csarnokon belül Śākyamuni buddha 2 méter magas, fából faragott ülő-szobra volt elhelyezve. Két oldalára a *múlt* és a *még el nem érkezett* buddhák szobrai helyezték, mindegyikük magassága mintegy 2 méteresre volt tehető. A csarnok két oldalán, 2x9-es csoportba rendezve a 18 *arhat*³⁷ agyagból készült

---

³¹ ZHAO – WU 2008: 175.

³² A tibeti templomok elülső csarnoka kapuként is szolgált, hasonlóan a kínai hivatali rezidenciák felépítéséhez (LESSING 1942: 18).

³³ ZHAO – WU 2008: 177.

³⁴ A nyolc nagy bódhiszattva Śākyamuni buddha legfőbb kísérői.

³⁵ ZHAO – WU 2008: 177.

³⁶ A kínai kifejezésben megtalálható *Da Xiong*, vagyis a *Nagy Hős* Śākyamuni buddha tiszteletteljes megszólítása. A *bao*, vagyis *kincs* szó a buddhizmus három kincsére, a buddhára, a Tanra és a szerzetesekre utal.

³⁷ Az *arhatok* azok a nemes emberek, akik a megszabaduláshoz vezető úton elérték a legmagasabb szintet. Az *arhatok* 18-as csoportja kedvelt témája a kínai buddhista vallásos művészetnek is.

szobra sorakozott. Bai Guangwu láma emlékei szerint itt, a *múlt* és a *még el nem érkezett* buddhák szobrai előtt hosszúkás fatáblák álltak, amelyekre kínai írásjegyekkel vésték fel a templom felújításának időpontját, az adományozók névsorát és az adományok listáját.³⁸

Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang e fenti leírása a templomról újabb, megválaszolatlanul hagyott kérdésekhez vezet. A leírás minden kétséget kizáróan legfontosabb pontja ugyanis talán az, amely szerint – Bai Guangwu láma elmondására alapozva – a „Sibe Ősök Temploma” feliratú tábla valóban létezett. De az, hogy mióta állt a tábla felfüggesztve a Taiping templomban, a láma elbeszéléséből nem derül ki. Mint ahogyan azt sem lehet megtudni, hogy a kínai nyelvű fatáblának – a sztéléhez hasonlóan – eredetileg volt-e mandzsu nyelvű párja. 2014-ben, amikor Zhao Zhiqianggal személyesen találkozhattam, arra is megpróbáltam választ kapni, hogy a láma az interjú készítésekor milyen néven emlegette a templomot: Taiping templomként vagy Sibe Ősök Templomaként? A kérdés azért is izgatott nagyon, mert amikor 2012-ben a Taiping templom közvetlen szomszédságában álló Shisheng templom mongol apátjával beszélgettem, az határozottan elutasította a Taiping templom Sibe Ősök Templomaként való létét. Zhao Zhiqiang azonban már nem tudta felidézni Bai Guangwu láma szavait.

A legfontosabb, hogy miután Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang kutatásainak fenti eredménye megjelent (1986), rá építve bontakozott ki a sibe történettudományi kutatásoknak az a vonala, amely a Taiping templom funkciójának vizsgálatán keresztül igyekezett támpontot találni a sibe etnikus öntudat történelmi ívének megrajzolásához. E kutatások elsődlegesen a Taiping templom mandzsu nyelvű sztéléjének elülső oldalán található szövegére illetve az 1979-ben fellelt fatábla szövegére hivatkoztak akkor, amikor a Taiping templomot a Sibe Ősök Templomaként igyekeztek beazonosítani.

Egy idő után mindez kiegészült a Taiping templom mandzsu nyelvű sztéléjének hátoldalán olvasható, 2005-ben nyilvánosságra hozott sorok elemzésével, ami „véglegesen” bizonyítani látszott a fatáblára vésett szöveg tartalmát: azt, hogy a Taiping templom már a korai időkben is a sibék által, saját etnikumuk köréből, maguk által megválasztott testület igazgatása alatt állt, amelynek elsődleges feladata a templom gondozása, a templom fenntartását szolgáló pénzügyek nyilvántartása és a pénzügyi források mozgósítása lehetett. Ezen testület megléte pedig – éppen amiatt, hogy a

---

³⁸ ZHAO – WU 2008: 177–178.

felállítása etnikai alapon történt – annak bizonyítékául szolgált, hogy a sibeék között már abban az időben is élt az etnikai összetartozás tudata.³⁹

A fenti történettudományi kutatások tekintetében az sem jelentett problémát, hogy a Taiping templom rekonstruált képe egy olyan tibeti/mongol buddhista templom képét mutatta, amelynek semmiféle specifikusnak bélyegezhető sibe etnikus jellegzetessége nem volt. Sőt, arra sem utalt semmi, hogy a templomon belül valaha is mutattak volna be áldozatot a sibe ősöknek. Mindez azonban már nem számított fontosnak, hiszen az „ősök temploma” kifejezést nem az ősök áldozati csarnokaként, hanem sokkal inkább valamiféle metaforaként értelmezték.

III. A SIBE ŐSÖK TEMPLOMA MINT A MÁRTÍRIUMI TANÚSÁGTÉTEL SZENT HELYE

A sibe történelem (re)konstruálására irányuló történettudományi kutatások itt, ezen a ponton értek egybe a Taiping templom „felfedezése” óta annak sorsát nyomon követő sibe tudáselit etnikus nacionalista törekvéseivel, amelyek nyomán a (re)konstruálódó múlt(ak) lassanként szimbolikus alakzatokká olvadtak össze.⁴⁰ Az eredet kérdése, a történelmi fordulópontok, az etnikus identitásnak a régmúltba visszavetített meglétét „bizonyító” Sibe Ősök Temploma olyan szimbolikus jellegel ruházódott fel, amelybe a történelmi tudatot tápláló identitásformáló emlékezet belekapaszkodhatott. A Nagy Proletár Kulturális Forradalmat követően azonban, az egységes kínai nemzet megteremtésének égisze alatt, a formálódó történelmi tudat csak úgy nyerhetett „létfogosultságot”, ha általa egyben bizonyítást nyert a sibeék hazaszeretete is.

Ez volt az oka annak, hogy a sibe tudáselit etnikus nacionalista törekvéseinek középpontjába a „nagy nyugatra telepítés” került. A „nagy nyugatra telepítés” hazafias tetteként való értelmezésének bizonyosságaként számos történelmi mozzanat kapott hangsúlyt. Ezek közé tartozott a xinjangi sibeék szerepe Ili földjének „magtárrá”

---

³⁹ LI – LI 2005: 84–111.

⁴⁰ A történelmi tudatot alkotó múlt-rétegek egymáshoz való viszonyának kérdéséről lásd pl. VANSINA 1985: 23.

változtatásában, ⁴¹ az ország nyugati határvédelmének kiépítésében ⁴² és az ország védelmében való helytállásában.⁴³ A legfontosabb az érvek sorában azonban annak a ténynek a hangsúlyozása lett, hogy a sibék a nyugatra telepítés során feláldozták *nemzetségeik* és ezzel *nemzetiségük* egységét a hazáért. A „nagy nyugatra telepítés” illetően értelmezése pedig az 1764-ben egymástól elszakított sibék mindkét csoportját egyaránt érintette – tehát különösen jó eszköznek bizonyult a „nemzetépítő” törekvések sikerre vitelében. A Sibe Ősök Templomának végleges formába öntése ennek a mártírium gondolatnak a jegyében valósult meg.

Ez a folyamat két – a Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang féle kötetek publikálásával szinte egyidőben megjelenő – kiadványon keresztül követhető nyomon. Az első a sibék rövid, „hivatalos történetét” tárgyaló, a Ji Qing és Xiao Fu kutatásain alapuló 1963-as könyv 1986-ban kiadott újraserkesztett, bővített változata. Ennek hetedik fejezetében, a sibék vallási életének tárgyalásakor – jöllehet a Taiping templomnak továbbra sem szentelnek kitüntetett jelentőséget –, a Taiping templomot *ténylegesen* mint „ősök templomát” említik: olyan szent helyként, ahol a sibék „kétszáz évet is meghaladó sibe nemzetiségi hagyományőrző ünnepnapjukon”, a „nagy nyugatra telepítés” emléknapiján áldozatot mutatnak be őseiknek.⁴⁴ Erre hamarosan visszatérek még.

A másik az 1988-ban megjelentetett *A shenyangi sibék krónikája* című könyv, amelynek szerkesztési munkálatai 1984-ben kezdődtek meg annak a Han Qikunnak a közreműködésével, aki Ji Qinggel és Xiao Fuval egyetemben jelen volt a Taiping Templom 1959-es „felfedezésekor”. A felügyelete alatt szerkesztett kötetben a Sibe Ősök Templomának olyan olvasata körvonalazódik, amely elfogadni látszik ugyan a sibe történettudományi kutatások eredményeit, de hangsúlyozza egyben annak „ősök temploma” jellegét is:

---

⁴¹ A rendelkezésre álló források szerint a sibék a 19. század elején már 78 700 *mu*-nál (1 *mu* = 1/15 hektár) is nagyobb területű földet műveltek meg. A legfontosabb termesztett növények közé tartozott a búza, a kukorica, az árpa, a köles, a napraforgó és a dohány. De mindezek mellett az állattenyésztés és a kertgazdálkodás is példaértékű volt (DIMULATI 2008: 15).

⁴² Az Ili térségében felállított katonai táborok közül bár csak egy viselte a sibe tábor nevet, a sibe katonák több táborban is teljesítettek szolgálatot. Így például, miután a szolon tábort fertőző betegségek tizedelték meg, kétszer is – előbb 1798-ban, majd 1834-ben – sibéket rendeltek a szolon táborba szolgálatra (DIMULATI 2008: 8). A sibe tudáselit mindebben a sibék megbízhatóságának a példáját látja.

⁴³ A sibe tudáselit ide sorolja az 1860-as évekbeli oroszországi konfliktust, amely 1882-re rendeződött (lásd DIMULATI 2008: 8–9), továbbá a sibék részvételét mindazon zavargások letörésében, amelyekre Xinjiang déli vidékén került sor az 1800-as években (GUO 2005: 357–362).

⁴⁴ „XIBOZU JIANSHI” BIANXIEZU 1986: 126.

A Taiping templom nem pusztán egy vallásos templom, hanem egyben a sibe nemzetiség őseinek temploma is, amely attól a naptól kezdve, hogy felépítették, a sibe nemzetiség igazgatása alatt áll.⁴⁵

A szöveg előzményéből azonban kiviláglik: számukra a templom elsősorban nem azért „ősök temploma”, mert a sibe nemzetiség igazgatása alatt állt és áll. Hanem sokkal inkább a miatt, ami a templom legfontosabb vallásos eseményeként feltüntetett szertartáson, a „nagy nyugatra telepítésről” való megemlékezés ünnepén történik:

A legünnepélyesebb templomi esemény a holdnaptár szerinti negyedik hónap 18. napja. Ezen a napon kitarul a templom ajtaja, és a sibe nemzetiségbeliek sokasága magához véve felajánlásait, füstölőkkel, gyertyákkal érkezik a Taiping templomba, ahol áldozatot mutat be az ősöknek [...].⁴⁶

A fenti állítások tulajdonképpen nem valótlank; a tekintetben legalábbis nem, hogy az említett hagyományőrző ünnep, a „nagy nyugatra telepítésről” való megemlékezés valóban létezik. Csakhogy abban a formájában, ahogyan írják róla, éppen olyan *új jelenségnek tekinthető*, mint az ősök oltárát rejtő Sibe Ősök Temploma! Létét mindkettő a Nagy Proletár Kulturális Forradalmat követően megújuló etnikus nacionalista törekvések kiteljesedésének köszönheti, amelynek során – Shenyang Város Népi Kormányának döntése értelmében – az 1980-as évek elején rendelet született a Taiping templomban működő gyár kitelepítéséről és a templom felújításáról.⁴⁷

Az elhatározást pedig tett követte: 1983-ban, Liaoning tartomány és Shenyang város kormányzatának 30 000 *yuanes* támogatásával felújították az egykori templom középső csarnokát. Két évvel később, 1985 márciusában a felújított csarnok felkerült Shenyang város kiemelt fontosságú kulturális örökségeinek a listájára, és még az év júniusában elkészült a Taiping templom eredeti szteléjéről készített másolat is, amit a felújított csarnok bejáratának keleti oldalánál állítottak fel. A csarnokban akkor kiállítótermet rendeztek be, bejárata fölé felfüggesztették a Sibe Ősök Temploma feliratú fatáblát, amelyet addig – a visszaemlékezések szerint – a Shenyang Palota Múzeumban őriztek, köré pedig kerítést emeltek, hogy megvédjék azt.⁴⁸

Így épült fel a Taiping templom romjaiból a Sibe Ősök Temploma, amely a sibe „honfitársak” összefogásának, a sibe történelmi hagyományok tiszteletének, valamint a

⁴⁵ SHENYANG SHI MINWEI MINZU ZHI BIANZUAN BANGONGSHI 1988: 319–320.

⁴⁶ SHENYANG SHI MINWEI MINZU ZHI BIANZUAN BANGONGSHI 1988: 318.

⁴⁷ JI 2004: 1.

⁴⁸ LI 2011: 74.

Kínai Kommunista Párt és a sibék békés együttműködésének a jelképévé vált egy új történelmi korszakban. Megkonstruálása pedig, amely szétválaszthatatlanul egybefonta a mítoszt a történelemmel, a sibe etnikus nacionalista törekvések jövőjét is meghatározta a továbbiakban. A Taiping templom romjaiból megformált Sibe Ősök Temploma ugyanis ez után a sibe nemzeti emlékezetet végérvényesen életre hívó nemzeti megemlékezési rítus, a „nyugatra telepítés ünnepének” *szent helyévé* vált.

III.1. A SZENT HELY ÉS AZ ÜNNEP

A „nagy nyugatra telepítés” pán-sibe ünnepének életre hívásához kötődő szálakat 1983 májusáig lehet visszavezetni. Han Qikun visszaemlékezései szerint ekkor történt, hogy egy Guo Wen nevezetű xinjiangi tanárember érkezett Shenyang városba, aki a Liaoning Egyetemen vett részt továbbképzésen. Guo Wen pedig – mint olyan sokan, akik Xinjiangból Shenyang városba látogattak – három másik shenyangi ember kíséretében felkereste Han Qikunt. Céljuk az volt, hogy Han Qikunnal együtt vitassák meg a „nyugatra telepítés ünnepének” ügyét.⁴⁹

Guo Wen – Han Qikun elbeszélése szerint – ezen a találkozón részletesen beszámolt arról, hogy a xinjiangi sibék miként ülik meg az ünnepet. Beszámolója szerint ilyenkor például az ilii sibék az Ili-folyó partján rendeztek lakomákat, de nem volt ritka a lovas- és íjászversenyek megrendezése sem. Majd hozzátette, hogy Xinjiangban a „nyugatra telepítés ünnepe” akkorra már a sibék hazafias és hősi múltjának továbbadását szolgáló hagyománnyá lett. Majd a jelenlévőkhez intézte a kérdést, hogy Shenyangban megülik-e az ünnepet? A jelenlévők válasza egyöntetű *nem* volt. Végül, látva Guo Wen csalódottságát, a három shenyangi kísérő a következő felvetéssel fordult Han Qikun-hoz:

Han tanár úr! Te a Népi Politikai Tanácskozó Testület tagja vagy, a sibe nemzetiség képviselőjében menj hát el a Városi Népi Bizottsághoz előterjesztvén, hogy mi, shenyangi sibe nemzetiségűek szeretnénk kérvényezni a „nyugatra telepítés ünnepének” megtartását, a megemlékezés megrendezését.⁵⁰

---

⁴⁹ NA – HAN 2010: 432.

⁵⁰ NA – HAN 2010: 433.

Han Qikun visszaemlékezései szerint a fenti felvetést nyomban tett is követte. Mivel akkor már csupán négy nap volt hátra, hogy a xinjiangi sibékkal egy időben, tehát 1983 májusában Shenyangban is sor kerülhessen az ünnep megrendezésére, Han Qikun eldöntötte, hogy másnap felkeresi a Városi Népi Bizottságot. Így is tett, és ügyét előterjesztve a Városi Népi Bizottság vezető helyettese nyomban el is fogadta kérelmét, mondván:

Öreg Han, a mi Shenyang városunk nemzeti kisebbségei között, ha van nemzetiség, amely ki tudja érdemelni, hogy saját nemzeti ünnepe legyen, az máris a ti sibe nemzetiségetek. A Városi Népi Bizottság ezennel egyetért.⁵¹

Ekkor az ünnepséggig már csak három nap volt hátra, gyorsan ki kellett tűzni tehát a helyszínét és az időpontját. Végül a választás a Beiling parkra esett, a gyülekezés időpontját pedig reggel 09:00-re tették. Az ünnepségen, amely a gyülekezés után fél órával vette kezdetét, végül közel 200-an jelentek meg. Az ünnepet ezt követően minden évben megrendezték Shenyang városban, és a hagyományt idővel az északkeleten élő sibék más csoportjai is átvették.⁵²

A kérdés mindezek ismeretében természetesen az, hogy mennyiben beszélhetünk „kitalált hagyományról”? Hiszen Han Qikun fenti beszámolójából annyi azért kitetszik, hogy a „nyugatra telepítés ünnepe” valamilyen formában valójában már ismert volt a xinjiangi sibék körében.

A szálak felgombolyításához lapozzuk fel újra a „hivatalos sibe történelem” 1963-as nyomtatott kiadását. Ennél korábbi forrás – kutatásaim jelen állása szerint – nem áll rendelkezésre a kérdésre vonatkozóan. A kilencedik, a népszokásokat számba vevő fejezetben a szerkesztők egy mindössze két bekezdésből álló címszót szenteltek a sibe ünnepek ismertetésének. Ezen belül, az első bekezdés utolsó három sorában valóban említést tesznek a „nagy nyugatra telepítésre” való megemlékezés létéről:

---

⁵¹ NA – HAN 2010: 433.

⁵² A Shenyangon kívüli közösségek hagyományteremtő tevékenységéről szóló visszaemlékezéseket lásd: NA – HAN 2010: 436–458.

A „4. hó 18.” a sibe nemzetiség nyugatra telepítésének emléknapja. A sibe nemzetiségűek már a múltban is ünnepnapként tartották számon, de babonássá válott [..],⁵³ és most már nincs egyetlen ember sem, aki megtartaná ezt az ünnepet.⁵⁴

Milyen kérdések merülnek fel az idézett részlet alapján, különösen, ha Han Qikun visszaemlékezéseivel vetjük egybe? Először is, nem világos, hogy az idézett passzus a xinjiangi sibék csoportjára vagy az északkeleten maradtakra vonatkozik-e? Ezt ugyanis a szerkesztők nem teszik egyértelművé. Márpedig a felelet nagyban befolyásolja az ünnep „kitalálásához” kötődő további kérdések megválaszolását.

Amennyiben hinni lehet a könyv íróinak, az ünnep hagyománya korábban is élt a sibék körében. De hol? Xinjiangban, északkeleten, vagy az egymástól elszakított sibék mindkét csoportjában? A Chabucha'er Sibe Autonóm Járásban folytatott kutatásaim azt látszanak igazolni, hogy Xinjiangban valóban élt a nyugatra telepítésre való megemlékezésnek valamiféle formája. Az ott élő, 70-90 év közötti korosztályhoz tartozó öregemberek a kérdésekre, hogy gyermekkorukban is megemlékeztek-e a „nagy nyugatra telepítésről”, mind igennel feleltek. Emlékeik szerint azonban a megemlékezés akkor még inkább családi körben folyt. Azt viszont, hogy volt-e a megemlékezésre utaló név, mint például a „4. hó 18.”, nem erősítették meg.

Ugyancsak fontos kiemelni, hogy a sibék „hivatalos történetét” taglaló könyv 1963-as, első változata szerint a „nagy nyugatra telepítésről” a sibék már nem emlékeztek meg. Itt megint csak jó lenne tudni, hogy a szerzők a sibék melyik csoportjára gondoltak? Csak valószínűsíteni lehet, hogy az északkeleten maradtakra. Így jobban érthetővé válnának Han Qikun azon visszaemlékezései is, amelyek értelmében Xinjiangban, a Chabucha'er Sibe Autonóm Járás 1954-es megalapítása után a megemlékezés egyre nagyobb formátumú ünnepséggé lett.⁵⁵ Ha ez a gondolatmenet helyes, akkor a fenti mondatok arra szolgálnak magyarázatul, hogy az északkeleti sibék körében *miként* mentfeledésbe a „nagy nyugatra telepítésre” való megemlékezés.

A sibék „hivatalos történetének” 1963-as zártkörű kiadását követő, annak 1986-os nyilvánosan publikált kiadása viszont már egészen másként ír a szóban forgó ünnepről. Itt a következő sorok olvashatók:

---

⁵³ A Kínai Kommunista Párt valláspolitikájának részét képezte, hogy „babonáságnak” nyilvánította a legkülönbözőbb vallási jelenségeket.

⁵⁴ ZHONGGUO KEXUEYUAN MINZU YANJIUSUO – XINJIANG SHAOSHU MINZU SHEHUI LISHI DIAOCHA ZUBIAN 1963: 115.

⁵⁵ NA – HAN 2010: 430.

A nyugatra telepítés ünnepe: 4. hó 18. napja, a sibe nemzetiség nyugatra telepítésének emléknapja. Ez már több mint kétszáz éve a sibe nép hagyományos ünnepe [...], [amikor is] az északkeleti sibék valamennyien a shenyangi „Sibe Ősök Templomában”, a Taiping templomban gyűlnek össze [...].⁵⁶

A sibe tudáselit és a „hivatalos történetírók” együttműködését itt, ebben a passzusban érzük tetten a maga kétségbevonhatatlan valóságában. Alig három év leforgása elég volt ahhoz, hogy a „múltban ünnepnapként számon tartott, de mára babonasággá változott megemlékezésből, amit senki nem tart már meg”, olyan szent ünnep váljék, „amely kétszáz éve a sibék hagyománya, és amelynek során a sibék (északkeleti csoportjai) a Sibe Ősök Templomában gyűlnek össze”! Ez az olvasat, a hagyomány 200 évvel korábbra való visszavetítése, töretlen folyamatosságának feltételezése, és ha nem is pán-sibe, de legalábbis egységes mandzsúriai sibe hagyományként való bemutatása gyönyörűen mutatja a sibe etnikus nacionalizmus működési mechanizmusát, történelem, emlékezés és „nemzetépítés” kapcsolatát, a mítoszteremtés folyamatát.

Mindehhez további adalékokkal szolgál a sibe tudáselit nemzetépítő törekvéseit leginkább tükröző könyv, *A shenyangi sibék krónikája*, ami 1988-ban jelent meg. Mint már volt róla szó, ennek szerkesztési munkálataiban maga Han Qikun is részt vett; korábban közöltem belőle egy idézetet is, amelyben arról van szó, hogy a templom 1985-ben helyreállított középső csarnoka a könyv kiadásakor már a „nyugatra telepítés ünnepének” áldozatbemutató helyévé lett.

Ahhoz, hogy ezt a kijelentést a maga jelentőségében érthessük meg, szólni kell a „nemzetépítő” törekvéseknek egy olyan mozzanatáról, amelyre eddig nem tértem ki. Közelebbről egy olyan elképzelésnek a „felröppentéséről”, majd „elhintéséről”, amelyet sem a „nagy nyugatra telepítés” történetét ismertető történész munkákban, sem a Taiping templom mandzsu nyelvű sztéléjének szövegében, tehát egyetlen „hiteles” történeti forrásban vagy munkában sem találtam meg. Rendre feltűnik viszont azokban a visszaemlékezésekben, amelyek a „nyugatra telepítés ünnepének” életre hívásáról szólnak. Hadd idézzek ismét Han Qikun-tól:

---

⁵⁶ „XIBOZU JIANSHI” BIANXIEZU 1986: 126.

1764-ben (Qianlong uralkodásának 29. évében), a régi naptár szerinti 4. hó 18. napján, a hozzátartozóikat kísérő szülők és testvérek, rokonok és barátok, a városokból a shengjingi Sibe Ősök Templomában – a Taiping templomban gyűltek össze, hogy nyugatra települő szeretteiket búcsúztassák. Őseiknek állatáldozatot mutattak be [...].⁵⁷

Vagyis mindössze néhány évvel az után, hogy a Taiping templomot („a Sibe Ősök Templomát”) 1986-ban először posztulálják, mint egy olyan „szent” helyet, ahol az északkeleti sibék az ünnep alkalmából összegyűlnek, megfogalmazódik az összegyűlés oka is, csakhogy immár 200 évvel korábbra visszavetítve: *nyugatra települő szeretteiket ott búcsúztatták az „őshazában”* (északkeleten, Mandzsúriában) maradó sibék! Tehát 1986-ról 1988-ra a mítosz tovább épül, kerekedik, egyre hihetőbb, „valóság-hű” magyarázatokkal szolgálva arra, amire „hiteles” történeti bizonyítékok nincsenek: hogy a Taiping templom valóban a „sibe ősök” temploma volt, amelyet már a nyugatra telepítés előtt is az egységes sibe etnikum szent helyeként használtak; ahol épp ezért 1764-ben egymástól búcsút vettek a szétváló „nemzettetek”; s amit 1764 után, sőt azóta folyamatosan, a szétválás emlékének, az arról való megemlékezésnek szenteltek/szentelnek. A fenti sorokban ezek alapján nem tudok mást látni, mint a sibe tudáselit abbéli szándékát, hogy múlt- és „nemzetépítő” törekvéseit az újabban napvilágra került irattári forrásokhoz igazítsa, illetve – sokkal inkább – hogy ez utóbbiakat céljainak és elképzeléseinek függvényében átírja. Mindez – véleményem szerint – egyszerre két célt szolgált: a hazaszeretet jegyében legitimálni a „nyugatra telepítés ünnepének” megkonstruálását avagy életre hívását, és vele egyetemben jogot formálni a mártírium szent helyének végleges megformálására.

A Sibe Ősök Templomának felújítása érdekében folytatott harc jó néhány éven keresztül folyt. 1985 után a sibe tudáselit tagjai – köztük maga Han Qikun is – számos beadványt nyújtottak be ez ügyben. Példaként a Kínai Népi Politikai Tanácskozó Testület tagja, Guan Zaihan 2002-es beadványából ismertetek részleteket:

Hazánkban 55 nemzeti kisebbség van, abból a sibe nemzetiség a viszonylag kevés lélekszámú nemzeti kisebbségek közé tartozik. Az egész országban mindössze alig több mint százezren vagyunk, legfőképp Liaoningban és Xinjiangban elszórtan. A sibék fennmaradt legfőbb történelmi relikviáinak egyike a Shenyang város Heping Kerület Huangsi útján található Taipingon belüli „Sibe Ősök Temploma” (úgy is nevezik, hogy Taiping templom).

---

⁵⁷ NA – HAN 2010: 431.

A Sibe Ősök Templomának megépítését a Qing-dinasztiabeli Kangxi uralkodásának 46. évében (1707-ben) kezdték meg, több mint 300 évvel ezelőtt [...].

Az idő folyama a Sibe Ősök Templomát sem kímélte, igen súlyosan megrongálódott [...]. Az 1980-as évektől kezdődően, az ország valamennyi vidékén élő sibe nemzetiségű honfitársak és a sibe nemzetiség történelmét és kultúráját kutató tudósok [...] kérték a kormányzatot, hogy teljességében újítsák fel a Sibe Ősök Templomát. Azóta 20 év telt el, Shenyag város ma már nem olyan, mint a múltban volt; magas épületek és háztömbök sorakoznak egymás hegyén-hátán, de a Sibe Ősök Templomának lepusztult képe még mindig olyan, amilyen a múltban volt [...]. A sibe nemzetiség által megőrzött történelmi relikvia nem pusztán a sibe nemzetiség történelmi öröksége, hanem valamennyi más nemzetiség kulturális örökségével azonos; a kínai nép olyan kincse, amelyet az államnak és a kormánynak inkább becsben tartania és óvnia kéne. A kínai nép számtalan történelmi öröksége között lehetséges, hogy a Sibe Ősök Temploma bizonyos emberek szemében nem számít semmit sem, de a sibe nemzetiség szemszögéből nézve, Shenyangon kívül, az egész földön nincs saját nemzetiségüknek ehhez hasonló, ősi történelmi relikviája. Olyan ritka ez, mint a fénix farktolla és az egyszarvú agancsa [...].

A sibe nemzetiség „Ősök Templomának” kérdése csak ide-oda tolódik, és mindig késleltetve sosem oldódik meg [...]. Ennek a kérdésnek a megoldása miért olyan nehéz? Ez nem valamiféle van vagy nincs pénz kérdése, a mélyére tekintve sokkal inkább [úgy tűnik] hogy attól függ, fontosnak tartják-e. A sibe nemzetiség kicsi, de a hazafias történelem dicsőséges hagyományával bír; őseik és azok leszármazottai, hogy szembezálljanak a megosztottsággal, és megvédjék az ország egységét, kitörölhetetlenül fontos áldozatot hoztak [...]. Reméljük, hogy a kormányzat illetékes szervei Jiang Zemin elvtársnak a „három képviselő” kiemelt fontosságú gondolatát választják vezérelvül, becsülettel megvalósítják a Párt nemzetiségi politikáját és a kulturális örökségvédelmi törvényét, megértik és tiszteletben tartják egész országunk sibe nemzetiségű honfitársainak érzelmeit és sok évi reménykedését, nagylelkűen fogják kezelni a sibe nemzetiség e történelmi hagyatékának kérdését. Én hiszem, hogy hazánk valamennyi sibe nemzetiségű honfitársa nemzedékről nemzedékre emlékezetébe zárja a Párt és a kormány nagylelkűségét!⁵⁸

A fenti sorokban egyetlen jelentős mozzanat, egy hangsúlybeli eltolódás figyelhető meg a korábbi forrásokhoz képest. Amíg a „hivatalos történetíráson” belül a templom elsősorban mint Taiping templom szerepelt, addig a fenti kérvény írója a templomról már mint a Sibe Ősök Templomáról beszél, amivel kapcsolatban csak mellékesen tünteti fel a Taiping templom nevet. Ugyancsak szembeűnő az a Kínai Kommunista Párttal és a helyi kormányzati szervekkel szemben megfogalmazott, titkolni még csak nem is akart

---

⁵⁸ NA – HAN 2010: 107–108.

szemrehányás és elégedetlenség, amely a sorokból árad. Mindez a sibe tudáselit fokozódó türelmetlenségére utal.

A benyújtott kérelmek végül 2003-ban látszódtak realizálódni; egészen addig folytak az egyeztető tárgyalások az újjáépíteni kívánt templomhoz szükséges anyagi támogatás és földterület megítéléséről.⁵⁹ 2003 júliusában azonban érdemleges tárgyalások kezdődtek a sibék és a kormányzat között, amelynek köszönhetően 2004. elejére elkészült az újjáépítés hivatalos tervezete.⁶⁰

A templom végül 2004 májusára nyerte el azt a formáját, amelyet 2010-ben, első shenyangi látogatásom során magam is láthattam. Az újjáépült templom a „tudományos történetírás” képviselői, Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang által 1979-ben nyilvánosságra hozott alaprajz szerint épült fel. 2004. június 5-én, a holdnapár szerinti 4. hó 18. napján pedig már itt, a templom falai között került sor a „nagy nyugatra telepítés” ünnepének 240. évfordulójára, egybekötve a templom átadásának ünnepségével. A megemlékezés az Állami Nemzetiségi Ügyek Bizottsága és a tartományi valamint a városi politikai vezetőség jelenlétében, továbbá több mint tíz sibe közösség képviselőjében zajlott, három napon keresztül.

Az ünnepségen természetesen jelen volt Han Qikun és Ji Qing is, akik a Taiping Templom felfedezése óta figyelemmel kísérték és alakították a templom és vele együtt a sibék „sorsát”. Ji Qing, az ünnepségen részt vevő xinjiangi sibe küldöttség vezetőjeként, kétnyelvű emléktáblát adományozott a shenyangi sibe közösségnek. Az arra vésett sorokat a következőképpen magyarázta az őt interjúvoló riportereknek:

A nyugatra telepített Yili-beli sibe nemzetiségűek, az Ősök Templomában mutattak be áldozatot őseiknek, és az után indultak útra. Attól a naptól kezdve a xinjiangi sibe emberek vágyódva gondoltak a Sibe Ősök Templomára. Ez máris a szülőföldre való vágyódás szimbóluma, amely nemzedékről nemzedékre adódott át, mindmáig. Ezért íródtak a táblára aranyszínnel a sorok, hogy „A sibe Ősök Temploma az ősök szent földje”. Az általunk említett nyugatra telepítés a kínai sibe nemzetiség nemzetiségi lelkiülete. [...] A nyugatra telepítés szellemisége együttesen jelképezi nemzetiségünk szellemiségét, így, a táblára aranyszínnel írtuk fel azt is, hogy „A nyugatra telepítés szellemisége nemzedékről nemzedékre átadódik”.⁶¹

---

⁵⁹ A beadványokból és a kormányzati határozatokból megtudható, hogy a kormányzat túl nagyra találta a sibe tudáselit által igényelt földterületet. Egy 2002-es határozat szerint a városi kormányzat összesen 5 500m²-nyi területet ajánlott fel a sibék számára a templom újjáépítéséhez. A sibe tudáselit azonban ennek több mint kétszeresére, 12 400 nm²-nyi alapterületre tartott igényt (LI 2011: 76).

⁶⁰ LI 2011: 77.

⁶¹ NA – HAN 2010: 115.

Ji Qing fenti mondatai egyértelműen bizonyítják: a sibe tudáselit számára a Taiping templom romjaiból megformált Sibe Ősök Temploma és a „nyugatra telepítés ünnepe” a mártíriumi gondolat mentén elválaszthatatlanul egybe forrt. Ennek az eszme-együttesnek az életre hívásában pedig a történelem manipulálása igen nagy szerepet játszott: hiszen tudjuk, hogy akkor, amikor a sibék történelmének megírására irányuló kutatások megkezdődtek, nemhogy a Chabucha'er Sibe Autonóm Járásból északkeletre érkező „hivatalos történetíróknak”, de a mandzsúriai sibék többségének sem volt már tudomása a Sibe Ősök Templomáról. Mégis, ezen az úton haladva teljesedtek ki az 1956-ban kezdődő etnikus nacionalista törekvések, tovább görgetve maguk előtt a „tízezer línyi” távolságban élő sibék nemzeti egységének ügyét.

IV. BEFEJEZÉS

A Sibe Ősök Temploma 2010-ben már a xinjiangi és az északkeleti sibék szoros együttműködésének köszönhetően épült tovább. Mígnem a „szent hely” 2012-re múzeummá lett: rajta és benne a lokális és a nemzeti identitás megannyi szálon fonódik egybe.

A két részre osztott templomkert nyugati felén, ahol az egykoron itt szolgáló láma, Bai Guangwu elmondása szerint valamikor az Égi Király Csarnoka állt, ma a nyugatra telepítésnek emléket állító terem kapott helyet. Benne látható az a fatábla is, amely feltehetően azonos az 1979-ben felfedezett, a Sibe Ősök Temploma létét bizonyító táblával.

A nyugati kerthelyiség keleti és nyugati oldalának épületeiben a sibék népszokásait illetve történelmét bemutató termek épültek fel. Tőlük északabbra, a középső csarnokot a sibe népművészet bemutatásának szentelték. Előtte, az épület keleti oldalán, most is ott áll a mandzsu nyelvű sztélé mása. A csarnok nyugati oldalánál, a Liaoning Tartomány Sibe Történelmi Társaság és a Shenyang Város Sibe Baráti Társaság által 1993-ban készített sztélé kapott helyet. Ennek felirata – a sibék körében ekkorra már elfogadottá vált eredetelmélet és a legfontosabb történelmi fordulópontok említése után – a következőket hirdeti:

A Kínai Népköztársaság megalapítása után, megvalósítván a nemzetiségek közötti egyenlőség és egység politikáját, Xinjiangban felállították a Chabucha'er Sibe Autonóm Járás Népi Kormányát és a Yiche Gashan Sibe Nemzetiségi Falvat, amelyek mind a mai napig megőrizték a sibe nyelvet és írást, továbbá a népszokásokat. Shenyangban felállították Xinglongtai és Huangjia Sibe Járásfalvakat; Xinjiangban van még a Sibe Nyelvi Társaság; Shenyangban, Dalianben, Pekingben, Jilinben, Changchunban, Ha'erbinben, Jinzhouban, Liaoyangban és másutt pedig a baráti társaságok, amelyek gyakorta tartanak baráti találkozókat és más rendezvényeket. Minden év 4. hó 18-án, a Nyugatra Település Ünnepe, valamennyi vidék sibe nemzetiségű honfitársa gazdag, színes megemlékezést tart, ellátogat a Sibe Ősök Templomába stb.

Ma a sibe emberek a Kínai Kommunista Párt és a Népi Kormányzat irányítása alatt valamennyi testvéri nemzetiséggel harmóniában élnek, békében és elégedettségben, és bizalommal telve tesznek erőfeszítéseket a virágzó és erős szocialista anyaország felépítéséért.

A középső csarnok mögötti épület nyugati szárnyában a hagyományos sibe lakótér, míg a keleti szárnyon belül a sibe kultúra egy „esszenciális” része, a lakodalmi szokások bemutatása kapott helyet. Köztük, az egykori főtemplom helyén, most újból buddhák és bódhiszattvák szobrai sorakoznak.

A Sibe Ősök Templomának „szíve” azonban ma már nem az egykori főtemplom. Helyére a templomkert keleti udvarának végében álló csarnok lépett. Erről magam is megbizonyosodhattam, amikor 2012-ben ismét ellátogattam a Sibe Ősök Templomába. Ottjártamkor egy, a Chabucha'er Sibe Autonóm Járás Hetedik falvából érkezett nyugdíjas sámán-táncsoportot kísértem éppen északkeleti zarándokútjukra, ⁶² amelynek egyik legfontosabb állomása a Sibe Ősök Temploma volt.

A csoport tagjai ottjártunkor előbb a templom előtti téren gyülekeztek – ünnepi viseletüket már odefele menet, a buszon felöltötték. A téren fotósok, újságírók és a helyi politikai elit várta őket. Készült egy-két fotó, majd mindenki áthaladt a templom főbejáratán. A templomudvarban, ott, ahová a „nagy nyugatra telepítésnek” emléket állító bronzszobor áll, ⁶³ sorokba rendeződtek; a sor elejére egy férfi és egy asszony állt. Az asszony egy sárga selyemvásznat tartott a kezében; éppen olyat, mint amilyent két évvel ezelőtt itt, az ősök oltáránál láttam. Rajta, a zarándokok aláírása felett, kínai-sibe kétnyelvű felirat:

---

⁶² A szóban forgó nyugdíjas sámán-táncsoport tevékenysége kapcsolatban áll az etnikus nacionalista törekvéseknek azon formájával, amely a „szellemi kulturális örökség” program keretében igyekszik állami szinten elfogadottá és elismertté tenni a sibe kulturális értékeket. A csoport megalakulásának körülményeiről és tevékenységéről hosszabb tanulmány megírását tervezem.

⁶³ A szobor 2010-es látogatásomkor még nem volt itt.

A nyugati határvidéki, Xinjiang Chabucha'erbeli sibe leszármazottak északkeleti ősi földjükhöz járulása áldozatbemutatóhoz az ősök szent helyénél

2012. június hó 15.

A férfi a kezében tálcát tartott, azon öt üvegcsé sorakozott, bennük különféle magvak: búza, kukorica, szójabab, sütőtökmag és rizs. Valamennyi a chabucha'eri termőföldről. Amint a templomkert keleti udvarának hátsó részében álló csarnokba léptünk,⁶⁴ mindannyian a korábban már említett áldozatbemutató asztal elé álltunk. Az asztal funkciójára most is „a sibe ősök szellem-helye” feliratú tábla utalt, mögötte a szárnyas egyszarvút ábrázoló *xianbei* sírlelet képe. ⁶⁵ Az asztal már volt feldíszítve: áldozati ételektől és italoktól, valamint füstölőtartóktól roskadozott.

Amint a zarándokok felajánlását tartó férfi és asszony az asztal közelébe ért, térdre borultak, és felajánlásaikat az áldozati ételek mellé helyezték. Majd homlokukat háromszor a földhöz érintetve fejezték ki tiszteletüket az ősök előtt. Mihelyst végeztek, a magukkal hozott selyemleplet az asztal előtt kibontották, szélét az áldozati ételek tányérjával rögzítették. Majd négyes csoportokban valamennyi résztvevő az oltárhoz járult, hogy maguk is elvégezzék a leborulást.

Mikor a szertartás véget ért, mindenki a csarnok előtti térre vonult, hogy csoportvezetőjük vezetésével eljárják közös táncukat. Majd következett a látogatásnak emléket állító fotózás, ami után mindenki szétszéledt, hogy körbejárja a templomot. Sokan közülük sírtak, míg a templom falai között jártak.

Ez az a pillanat, amikor elkerülhetetlenül felvetődik a kérdés: valóban azt jelentené mindez, hogy a sibe tudáselit, amelynek etnikus nacionalista törekvéseit 1956-tól egészen idáig követtem nyomon, elérte a célját? Azt célt, ami a sibe nemzeti egység eszméjének felélesztése volt, és aminek beteljesedése két feltételtől függött: attól, hogy a sibe tudáselit a törekvéseit állami szinten legitimálja, illetve attól, hogy törekvései mind szélesebb néprétegre legyenek hatással?

A Sibe Ősök Templomának létrehozatalával és a „nyugatra telepítés ünnepének” életre hívásával mindez teljesülni és beteljesülni látszott – annak dacára, hogy az 1764-

---

⁶⁴ Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang kutatásai szerint valamikor ez lehetett a Taiping templomban szolgáló lámák lakhelye. A templomkert keleti udvarának keleti szélén húzódó épületben, amelynek helyén egykor a lámák tanítványai éltek, ma az irodák kaptak helyet.

⁶⁵ A táblát 2007. június 3-án, a „nyugatra telepítés ünnepének” 243. évfordulóján és egyben a Sibe Ősök Temploma felépítésének 300. évfordulója alkalmából avatták fel.

ben egymástól elszakított sibék két nagy csoportját mára jelentős nyelvi és kulturális különbségek választják el egymástól. Ezek a különbségek ugyanis – paradox módon – a sibe etnikus nacionalizmus feltételeit és lehetőségeit mintegy 30 éve formáló patriotizmus égisze alatt egyenesen a sibe tudáselit törekvéseinek hasznára lettek. Mi más le(hete)tt volna alkalmasabb a „nagy nyugatra telepítés” mártíriumának alátámasztására, mint mindazon veszteségek felvonultatása, amelyeket a sibék a nyugatra telepítés vélt vagy valós okán elszenvedtek? Ez az, ami miatt a Sibe Ősök Temploma és benne a múzeum felépítése nem csupán annak emlékezetbe vésésére hivatott, ami *volt* és ami abból *megmaradt*, hanem azt is rögzíteni és hangsúlyozni kívánta, ami *elveszett*.

Budapest, 2017. március

FELHASZNÁLT IRODALOM

- DIMULATI AOMAI'ER (ed.) 2008. *Xibozu minjian xinyang yu shehui [The Popular Religion and Society of the Sibe Nationality]*. Xinjiang shaoshu minzu minjian xinyang yu minzu shehui yanjiu congshu. Beijing, Minzu Chubanshe.
- GUO JIANZHONG. 2005. Xibo ren yu Chabucha'er da qu [The People of the Sibe and the Qapqal Canal]. In YONG ZHIJIAN – GUO ERYUAN (eds.) *Xibozu yanjiu wenji*. Wulumuqi, Xinjiang Renmin Chubanshe, 344-369.
- HOBBSAWM, ERIC J. 1997. *A nacionalizmus kétszáz éve*. [Budapest], Maecenas.
- JI QING. 2004. *Qingxi Xibo [Sibe Bonds]*. Liaoning, Liaoning Renmin Chubanshe.
- LESSING, FERDINAND DIEDERICH. 1942. *Yung-ho-kung. An Iconography of the Lamaist Cathedral in Peking with Notes on Lamaist Mythology and Cult*. Stockholm.
- LI LE. 2010. Minzuzhuyi yu aiguo zhuyi guanxi yanjiu shuping [A Review about the Relation between Nationalism and Patriotism]. In *Minzu wenti yanjiu*, (6), 64-70.
- LI QINPU – LI XIANGDONG. 2005. Xibo Jia Miao diyu wenhua de kaocha [A Geographical and Cultural Exploration of the Sibe Ancestral Temple]. In YONG ZHIJIAN – GUO ERYUAN (eds.) *Xibozu yanjiu wenji*. Wulumuqi, Xinjiang Renmin Chubanshe, 40-113.
- LI YUNXIA. 2011. Xibo Jia Miao – Taipingsi de lishi bianqian [The Sibe Ancestral Temple – The Story of the Taiping Temple]. In *Manzu yanjiu*, (1), 70-79.
- MOSES, LARRY WILLIAM. 1977. *The Political Role of Mongol Buddhism*. Bloomington, Indiana, Asian Studies Research Institute, Indiana University.
- NA QIMING – HAN QIKUN (eds.) 2010. *Zhongguo xiboren [The Chinese Sibe People]*. Shenyang, Liaoning Minzu Chubanshe.
- NA YONGFU. 2005. Jin yi bu fajue dang'an shiliao tuidong xibozu lishi yanjiu [Digging One Step Deeper into Archival Materials on History to Promote Research on Sibe History]. In YONG ZHIJIAN – GUO ERYUAN (eds.) *Xibozu yanjiu wenji*. Wulumuqi, Xinjiang Renmin Chubanshe, 31-35.
- POLONYI PÉTER. 1994. *Kína története*. [Budapest], Maecenas.
- SÁRKÖZI ILDIKÓ GYÖNGYVÉR. 2016. *A mártírium homályából. Sibe ősök és hősök a nemzetépítés oltárán*. (Doktori disszertáció). Pécs, Pécsi Tudományegyetem, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Néprajz- és Kulturális Antropológia Tudományok Program.
- SHENYANG SHI MINWEI MINZU ZHI BIANZUAN BANGONGSHI (ed.) 1988. *Shenyang xibozu zhi [The Chronicle of the Sibe in Shenyang]*. Shenyang, Liaoning Minzu Chubanshe.
- SHENYANG SHI RENMIN ZHENGFU DIFANG ZHI BANGONGSHI (ed.) 2010. *Shenyang xian zhi [The Chronicle of Shenyang County]*. Shenyang, Liaohai Chubanshe.
- VANSINA, JAN. 1985. *Oral Tradition as History*. Madison, Wisconsin, University of Wisconsin Press.
- VÁMOS PÉTER. 2009. A társadalmi, etnikai, vallási feszültségek és a korrupció kezelése Kínában. In INOTAI ANDRÁS – JUHÁSZ OTTÓ (szerk.) *Stratégiai kutatások: A változó Kína – I. Kína politikai, társadalmi fejlődésének jelene és jövője*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet – Miniszterelnöki Hivatal, 32-84.

- WU YUANFENG – ZHAO ZHIQIANG (eds.) 2008. Xibozu you ke'erqin mengguqi bianru manzhou ba qi shimo [The Complete Story of the Transfer of the Sibe Nationality from the Khorchin Mongol Banner to the Manchu Eight Banners]. In WU YUANFENG – ZHAO ZHIQIANG (eds.) *Xibozu lishi tanjiu*. Shenyang, Liaoning Minzu Chubanshe, 38-48.
- „XIBOZU JIANSHI” BIANXIEZU (ed.) 1986. *Xibozu jianshi [The Concise History of the Sibe Nationality]*. Beijing, Minzu Chubanshe.
- ZHAO ZHIQIANG – WU YUANFENG. 2008. Shenyang Xibo Jia Miao kaocha ji [Records on Exploring the Sibe Ancestral Temple in Shenyang]. In WU YUANFENG – ZHAO ZHIQIANG (eds.) *Xibozu lishi tanjiu*. Shenyang, Liaoning Minzu Chubanshe, 174 – 180.
- ZHONGGUO KEXUEYUAN MINZU YANJIUSUO – XINJIANG SHAOSHU MINZU SHEHUI LISHI DIAOCHA ZUBIAN (eds.) 1963. *Xibozu jian shi jian zhi hebian [Summary of the Concise History and Chronicle of the Sibe]*. Beijing, Zhongguo Kexueyuan Minzu Yanjiusuo.

Kiadja:

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Nemzetközi és Politikatudományi Intézet

Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

E-mail: salat.gergely@btk.ppke.hu

Tel.: 06-1-235-3030/1010

Honlap: <https://btk.ppke.hu/karunkrol/intezetek-tanszekek/nemzetkozi-es-politikatudomanyi-intezet>

Felelős kiadó: Dr. Salát Gergely szakmai igazgató

Minden jog fenntartva!

A PEACH Műhelytanulmányokban megfogalmazott vélemények és következtetések a szerző sajátjai, melyek nem minden esetben tükrözik a Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport vagy a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bármely más egységének álláspontját.